

15.6.2017

Diaarinumero
H 239/17, H 247/17 ja
H 241/17

Puolustusministeriölle, sisäministeriölle ja oikeusministeriölle

Puolustusministeriön lausuntopyyntö 20.4.2017, sisäministeriön lausuntopyyntö 24.4.2017, oikeusministeriön lausuntopyyntö 21.4.2017

LAUSUNTO SOTILASTIEDUSTELUA, SIVIILITIEDUSTELUA JA TIEDUSTELUTOIMINNAN VALVONTAA KOSKEVISTA TYÖRYHMÄMIETINNÖISTÄ

Puolustusministeriö asetti 1.10.2015 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Sotilastiedustelulainsäädäntöä valmistellut työryhmä luovutti mietintönsä (Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, Työryhmän mietintö, Puolustusministeriö 2017) puolustusministeri Jussi Niinistölle 19.4.2017.

Sisäministeriö asetti 1.10.2015 työryhmän valmistelemaan ehdotukset siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Siviilitiedustelulainsäädäntöä valmistellut työryhmä luovutti mietintönsä (Siviilitiedustelulainsäädäntö, Siviilitiedustelulakityöryhmän mietintö, Sisäministeriön julkaisu 8/2017) sisäministeri Paula Risikolle 19.4.2017.

Oikeusministeriö asetti 17.10.2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella tarpeellinen lainsäädäntö siviili- ja sotilasviranomaisten tiedustelutoiminnan valvonnan järjestämiseksi. Työryhmän mietintö (Tiedustelutoiminnan valvonta, Työryhmän mietintö, Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 18/2017) on julkaistu 19.4.2017.

Puolustusministeriö, sisäministeriö ja oikeusministeriö ovat pyytäneet korkeimman hallinto-oikeuden lausuntoa edellä mainituista työryhmämietinnöistä.

Mietinnöt on toimeksiantojensa mukaisesti laadittu hallituksen esityksen muotoon. Säädöspohjan luomiseksi tiedustelutoiminnalle ja kansallisen turvallisuuden parantamiseksi työryhmien mietinnöissä esitetään säädettäväksi lait sotilastiedustelusta (jäljempänä sotilastiedustelulaki) ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa (jäljempänä siviilitiedustelulaki). Tiedustelumenetelmiin liittyvä sääntely tapahtuisi poliisilakiin lisättävässä 5 a luvussa. Kaiken tiedustelutoiminnan valvonnasta säädettäisiin erillisessä tiedustelutoiminnan valvontaa koskevassa laissa.

Tiedustelutoimintaa koskeva sääntely on valmisteltu eri ministeriöiden asettamissa työryhmissä, mutta lakiehdotukset liittyvät tiedustelutoiminnan muodostamana kokonaisuutena ja myös lakiteknisesti vahvasti toisiinsa. Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus antaa mietinnöistä yhteisen lausunnon.

Lausunnot on pyydetty antamaan kunkin mietinnön osalta erikseen vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Korkeimman hallinto-oikeuden lausunnon rakenteen vuoksi lausuntoa ei ole mahdollista antaa pyydettyssä muodossa lausuntopalvelussa vastauksina yksittäisiin kysymyksiin.

Lausunnon keskiyksen tiedustelutoiminnan mahdollisten kohteiden oikeusturvaa ja lainsäädännön laatua koskeviin kysymyksiin. Ehdotettujen tiedustelumenetelmien osalta korkeimmalla hallinto-oikeudella ei ole lausuttavaa.

Korkein hallinto-oikeus esittää lausuntoon kunnioittavasti seuraavaa:

1 Tiedustelutoiminnan laillisuuden valvonta

1.1 Yleistä

Tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa varten esitetään perustettavaksi uusi viranomainen, tiedusteluvaltuutettu. Esityksen mukaan tiedusteluvaltuutetulla olisi tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksineen laajat toimivaltuudet, jotka oikeuttaisivat viime kädessä keskeyttämään tai lopettamaan lainvastaisesti toteutetun tiedustelumenetelmän käytön ja hävittämään näin saadut tiedustelutiedot. Tiedusteluvaltuutettu voisi myös käyttää yleisten laillisuusvalvojien käytössä olevia keinoja, kuten esitutkintaan ilmoittamista ja huomautuksen antamista.

Riippumattoman valvontaelimen perustaminen sinänsä vastaa osaltaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan ja 13 artiklan sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön vaatimuksia tehokkaasta oikeussuojakeinosta ihmisoikeussopimuksen takaamaan yksityiselämän suojaan puuttuessa. Valtuutetun laajoja ja vahvoja toimivaltuuksia voidaan pitää välttämättömänä vastapainona uusille ehdotetuille yksityiselämän suojan piiriin vakavasti puuttuville tiedustelumenetelmille. Tähän nähden tosin tiedusteluvaltuutetun toimivalle konkreettisesti puuttua viranomaisten lainvastaiseen toimintaan on asetettu tarpeettoman korkea kynnys (ks. esim. tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain 24 §:n perustelut, joiden mukaan menetelmän ”keskeyttämis- ja lopettamismääräys tulisi tehdä vain erityisen painavilla perusteilla, kun on kyse olennaisesti lainvastaisesta toiminnasta.”). Puuttumiskynnyksen nostaminen kovin korkealle ei ole omiaan korostamaan yksityiselämän suojan, hyvän hallinnon ja hyvän tietojenkäsittelytavan vaatimusten merkitystä tiedustelutoiminnassa eikä ohjaamaan tiedusteluviranomaisten toimintaa lainmukaiseksi.

1.2 Tiedusteluvaltuutetun ja tietosuojavaltuutetun toimivallan suhde

Jälkikäteiseksi oikeussuojakeinoksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annettussa laissa esitetään yleistä mahdollisuutta tehdä kantelu tiedusteluvaltuutetulle (Laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 21 §). Tiedustelutoiminnan kohde tai henkilö, joka epäilee joutuneensa tiedustelutoiminnan kohteeksi, voisi lisäksi pyytää tiedusteluvaltuutettua tutkimaan häneen kohdistuneen tiedustelumenetelmän käytön lainmukaisuuden (Laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 22 §).

Korkeimmalla hallinto-oikeudella ei sinänsä ole huomautettavaa tiedusteluvaltuutetulle esitetyistä toimivaltuuksista tai kantelumenettelyistä. Korkein hallinto-oikeus kiinnittää kuitenkin huomiota tiedusteluvaltuutetulle esitettävän tutkimispyyntömenettelyn ja toisaalta tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluvan henkilörekisterien tarkastusmenettelyn väliseen suhteeseen. Sitä ja toimivaltuuksien mahdollista päällekkäisyyttä ei mietinnöissä ole käsitelty. Muutoinkin mietinnöissä on varsin ohuesti käsitelty tiedustelulakien suhdetta henkilötietolain mukaisiin rekisteröidyn oikeuksia koskeviin säännöksiin.

1.3 Henkilörekisterien tarkastusoikeus

Mietintöjen mukaan henkilöllä ei olisi henkilötietolain tai henkilötietojen käsittelystä poliisi-toiminnassa annetun lain mukaista rekisteröidyn tarkastusoikeutta tiedustelulakien mukaisiin rekistereihin. Säännös tästä on sisällytetty poliisilain 5 a luvun 48 §:ään, siviilitiedustelulain 18 §:ään ja sotilastiedustelulain 118 §:ään.

Korkein hallinto-oikeus huomauttaa, että säännöksen sisältö ei ensinnäkään vastaa poliisilain ja siviilitiedustelulain edellä mainittujen pykälien otsikkoa ”Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa”. Rekisteröidyn tarkastusoikeudessa ei käsiteellisesti ole kyse asianosaisjulkisuudesta, josta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki). Sotilastiedustelulain 118 §:n otsikko ”Tarkastusoikeuden rajoitus” sen sijaan vastaa säännöksen sisältöä.

Toisekseen tietosuojavaltuutetun toimivaltaan viittaaminen tiedustelulaeissa on ristiriitaista. Sotilastiedustelulain 118 §:ään on sisällytetty nimenomainen maininta tietosuojavaltuutetun toimivallasta rekisteritietojen tarkastamiseen. Vastaava maininta puuttuu siviilitiedustelulain 18 §:stä ja poliisilain 5 a luvun 48 §:stä, mutta asiasta on toteutettu kyseisiä lakiehdotuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa ja toisaalta siihen viitataan siviilitiedustelulain 1 §:ssä, jonka mukaan siltä osin kuin tietoliikennetiedustelulla saatujen tietojen käsittelystä ei säädetä siviilitiedustelulaissa, tietojen käsittelystä säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa. Samoin tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain 1 §:ssä on maininta tietosuojavaltuutetun toimivallasta henkilötietolain mukaisissa asioissa. Lakiteknisen yhtenäisyyden, selvyuden ja henkilöiden oikeusturvan vuoksi kaikissa tiedustelua koskevissa laeissa (ainakin poliisilaista erillisessä siviilitiedustelulaissa) tulisi olla sotilastiedustelulain 118 §:ää vastaava selkeä viittaus tietosuojavaltuutetun tarkastusoikeuteen.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 45 §:n mukaan tarkastusoikeus poliisin henkilörekistereihin on tietosuojavaltuutetulla. Toisaalta tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain mukainen tiedusteluvaltuutetun laaja tarkastusoikeus pitää itsessään selvästi sisällään myös rekisterien tarkastusoikeuden. Tältä osin tietosuojavaltuutetun ja tiedusteluvaltuutetun toimivalta on päällekkäistä.

1.4 Valitusoikeus henkilörekisterin tarkastuspäätöksestä

Tietosuojavaltuutettu voi muun ohella määrätä poistettavaksi henkilörekisteristä virheellisen, tarpeettoman, puutteellisen tai vanhentuneen tiedon. Tietosuojavaltuutetun päätöksestä voi henkilötietolain 45 §:n mukaan valittaa hallinto-oikeuteen ja hallinto-oikeuden päätöksestä valituslupamenettelyn kautta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tämän koskee myös tietosuojavaltuutetun suorittama henkilörekisterin tarkastuspäätöstä (esim. KHO: 2012:51).

Tiedusteluvaltuutetun päätöksestä valitusoikeutta sen sijaan ei ole, mikä ei kuitenkaan estä ylimääräisten muutoksenhakukeinojen käyttämistä. Näin ollen tietosuojavaltuutetun ja tiedusteluvaltuutetun suorittama rekisterien tarkastusoikeus johtaa rekisteröidyn oikeusturvan kannalta erilaisiin lopputuloksiin ja oikeussuojan saaminen voinee edellyttää pyynnön tekemistä molemmille viranomaisille. Tällainen epäsymmetria voi myös olla omiaan ohjaamaan tarkastusoikeuden käyttöä epätarkoituksenmukaisesti. Tätä ei voida pitää tehokkaan oikeussuojavaatimuksen kannalta perusteltuna.

1.5 Viittaussäännökset

Sotilastiedustelulain 1 §:ssä on viittaussäännös henkilötietolain ja julkisuuslain soveltamiseen siltä osin kuin sotilastiedustelulaissa ei ole toisin säädetty. Vastaava säännös puuttuu mm. si-

viilitiedustelulakia koskevasta ehdotuksesta. Lakitekni- sen yhtenäisyyden ja lakien samankal- taisen tulkintakäytännön varmistamisen vuoksi viittaussäännökset henkilötietolakiin ja julki- suuslakiin olisivat tarpeen kaikissa tiedustelulaeissa.

1.6 Säättämijärjestysperustelut

Tiedustelutoiminnan valvontaa koskevassa mietinnössä on käsitelty vain tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa. Tarkoituksena on, että erikseen eduskunnan kanslian alaisessa työryh- mässä valmisteltava tiedustelutoiminnan parlamentaarista valvontaa koskeva sääntely sovi- taan yhteen laillisuusvalvontaa koskevan sääntelyn kanssa. Tässä yhteydessä nyt luonnoksen asteelle jääneet esityksen säätämijärjestysperustelut on saatettava kattaviksi.

2. Tiedustelukiello ja hävittämisvelvollisuus; oikeudenkäyntiavustaja-asiakas -suhteen suojaaminen

Voimassa olevan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:n (vastaavasti poliisilain 5 luvun 50 §, jossa vii- tataan tältä osin pakkokeinolakiin) nojalla telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, teknistä kuuntelua ja teknistä katselua ei saa kohdistaa rikoksesta epäillyn ja hänen oikeudellisen avustajansa väliseen viestiin. Kysymys on tältä osin absoluuttisesta kuuntelu- ja katselukiellosta, jonka tarkoituksena on turvata kaikkea oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avus- tajan ja rikoksesta epäillyn välistä viestintää. Ehdotetun siviilitiedustelulain lain 12 §:ssä (vas- taavasti sotilastiedustelulain 127 §) on osin vastaava sääntely. Merkittävänä erona kuitenkin on, että tietoliikennetiedustelun tiedustelukiello ei olisi absoluuttinen, vaan se koskisi ainoas- taan niitä nimenomaisia *tietoja*, joista oikeudenkäyntiavustaja olisi oikeudenkäymiskaaren no- jalla velvoitettu tai oikeutettu olemaan todistamatta. Oikeudenkäyntiavustajan ja asiakkaan välinen yksittäinen viesti voi perustelujen mukaan sisältää sekä todistamiskiellon alaisia tietoja että muita tietoja. Säännöksen perusteella tiedustelukiello siis kohdistuisi vain ensiksi mainit- tuihin tietoihin. Tiedustelukieltosäännöstä täydentää lisäksi tietojen hävittämistä koskeva si- viilitiedustelulain 15 § (vastaavasti sotilastiedustelulain 74 §), jonka perusteella ainoastaan to- distamiskiellon piiriin kuuluvat tiedot on välittömästi hävitettävä. Muutoin oikeudenkäyn- tiavustajan ja asiakkaan välinen viestintä voidaan siis säilyttää ja tallentaa.

Osin mainitun sääntelyn merkittävyyttä vähentää se, että tietoliikennetiedustelua ei milloin- kaan saa kohdistaa viestiin, jonka lähettäjä ja vastaanottaja ovat Suomessa. Kaikki tällaiset tie- dot on myös viipymättä hävitettävä, jos myöhemmin käy ilmi, että viestinnän molemmat osa- puolet ovat olleet Suomessa. Mahdollisuus muissa tilanteissa (käytännössä Suomen rajan yliti- tävä viestintä) kohdistaa tietoliikennetiedustelua merkittävään osaan oikeudenkäyntiavusta- jan ja asiakkaan välistä viestintää sekä tietojen hävittämisvelvollisuuden rajaaminen vain to- distamiskiellon piiriin kuuluviin tietoihin on kuitenkin periaatteellisesti merkittävä avaus. Oi- keudenkäyntiavustajan ja asiakkaan välisen luottamuksellisen suhteen turvaaminen on yksi oi- keusvaltion tunnusmerkeistä ja merkittävä tae oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja yksi- tyiselämän suojan toteutumiseksi (ks. esim. EIT:n tuomio asiassa Kopp v. Sveitsi, 25.3.1998). Tietoliikennetiedustelua koskevassa erityislainsäädännössä ei ole mitään perusteltua syytä luopua tästä periaatteesta. Siksi myös tietoliikennetiedustelua koskevan tiedustelukiellon tai vähintäänkin hävittämisvelvollisuuden olisi tältä osin oltava kattava ja absoluuttinen.

Sotilastiedustelulakiehdotuksen 127 § (Tiedustelukiellot) ja 74 § (Tietojen hävittäminen) sisäl- tävät tietoliikennetiedustelun osalta olennaiselta sisällöltään vastaavat säännökset kuin siviili- tiedustelulakiehdotuksen 12 § ja 15 §. Siten samat huomiot kohdistuvat lähtökohtaisesti myös niihin. Lain 127.1 § on kuitenkin muotoiltu siten, että jossain määrin epäselväksi jää, onko tar- koituksena ulottaa tietoliikennetiedustelua koskeva tiedustelukiello vain todistamiskiellon alaisiin tietoihin vai kaikkeen oikeudenkäyntiavustajan ja epäillyn väliseen viestintään. Perus- telut eivät juuri avaa tätä kysymystä. Lisäksi momentin sääntely kattaa tietoliikennetieduste- lun ohella myös telekuuntelun ja muut pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ssä mainitut tiedonhan-

kintakeinot, jolloin – siviilitiedustelulaista poiketen - sama tiedustelukielto kohdistuu erottelematta kaikkiin tiedonhankintakeinoihin. Tietojen hävittämisestä ehdotetaan säädettäväksi sekä 127.2 §:ssä että 74 §:ssä. Näiden säännösten välinen suhde jää epäselväksi. Lakiehdotuksen 74 §:n perustelujen perusteella voisi myös päätellä, että hävittämisvelvollisuus kohdistuisi kaikkeen oikeudenkäyntiavustajan ja rikoksesta epäillyn väliseen viestintään, mitä ei ilmeisesti kuitenkaan ole tarkoitettu. Kaiken kaikkiaan erityisesti sotilastiedustelulakiehdotuksen tiedustelukieltoja ja hävittämisvelvollisuutta koskeva sääntely näyttää olevan sekä epäselvää että epäyhdenmukaista muun lainsäädännön (pakkokeinolaki, poliisilaki, siviilitiedustelulakiehdotus) vastaavien säännösten kanssa.

3. Sotilastiedustelulakiehdotusta koskevat huomiot

3.1 Toimintaa ohjaavat yleiset periaatteet

Sotilastiedustelulakiehdotuksen 7 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tarkoitussidonnaisuuden periaatteesta sotilastiedustelun toimivaltuutta käytettäessä. Säännös vastaa sisällöltään poliisilain 1 luvun 5 §:ää. Säännöksen perustelut on lainattu suoraan poliisilain perusteluista (HE 224/2010 vp). Perustelut kuvaavat tässäkin yhteydessä lähinnä hallinnon lainalaisuuden periaatetta, eivät tarkoitussidonnaisuusperiaatetta. Perusteluja on tältä osin korjattava (ks. esim. hallintolain 6 §:n perustelut, HE 72/2002 vp).

Sotilastiedustelulakiehdotuksen 8 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tässä yhteydessä sinänsä tärkeästä syrjinnän kiellosta. Säännös on kuitenkin epäonnistuneesti muotoiltu. Tarkoituksena lienee säätää siitä, ettei tiedustelua saa kohdentaa pelkästään henkilön alkuperän, kansallisuuden, vakaumuksen jne. perusteella (profilointi). Lakitekstin ja erityisesti perustelujen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, onko kysymys profiloinnin kieltämisestä vai esimerkiksi siitä, ettei tiedustelutoimintaa saa kohdistaa syrjintäperusteisiin tietosisältöihin. Lakitekstiä ja perusteluja on selkeytettävä ja niiden on vastattava toisiaan. Perustelut ovat paikoitellen käsittelemättömiä (esim. ”Tiedustelutoiminnasta pitäisi aina lähtökohtaisesti kohdentaa aina tiettyyn henkilöön tai henkilöryhmään, jolloin kohdentaminen ei voisi tapahtua laajaan ihmisryhmään kohdistuvien perustein.”). Lisäksi säännöksen sisältämä poikkeamisperuste (... jollei tiedonhankinnan välttämättömyydestä muuta johdu.) on muotoiltu epäonnistuneesti. Poikkeamisperusteita ei ole perusteluissa millään lailla avattu, vaikka tämä olisi keskeistä syrjintäkiellosta poikkeamisen hyväksyttävyyden arvioinnin kannalta.

3.2 Tietojen saantia koskevat säännökset

Sotilastiedustelulain 100 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sotilastiedusteluviranomaisen oikeudesta saada sotilastiedustelun kohteista tietoja yksityiseltä yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan poliisilain 4 luvun 3 §:ää. Myös poliisilain uuteen 5 a lukuun ehdotetaan otettavaksi vastaava säännös suojelupoliisin oikeudesta saada tietoja siviilitiedustelun kohteista (49 §).

Ehdotetut säännökset on muotoiltu kömpelösti (sotilastiedustelulakiehdotuksen 100 §:ssä on myös kopiointivirhe). Säännösten ensisijaisena tarkoituksena on mahdollistaa viranomaisen tietojensaanti ja vastaavasti velvoittaa yksityinen luovuttamaan salassa pidettäviä tietoja. Perustelut on kuitenkin kirjoitettu ikään kuin ensisijaisena tarkoituksena olisi antaa yksityiselle taholle oikeus tiedon luovuttamiseen.

Sotilastiedustelulain 108 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sotilasviranomaisen oikeudesta saada tietoja viranomaisten rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Pykälässä on lueteltu rekisterit ja tietojärjestelmät, joita tiedonsaanti koskee. Lakiehdotusta koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa kuitenkin todetaan, ettei rekistereitä nimenomaisesti yksilöitäsi. Pykälän sisältö ja perustelut eivät vastaa toisiaan.

Lisäksi säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on useassa kohdassa korostettu käyttötarkoitussidonnaisuutta ja erityisesti sitä, että tietojen on oltava tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömiä. Tämä vastaa myös perustuslakivaliokunnan käytännössä asetettua vaatimusta tietojensaantioikeuden sitomisesta välttämättömyyskriteeriin silloin, kun säännöksessä tarkoitettuja tietosisältöjä ei kaikilta osin ole lueteltu laissa tyhjentävästi (ks. esim. PeVL 4/2017 vp, s. 2-3). Säännöksessä tietojen saamista ei kuitenkaan ole sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Tältä osin sääntely on syytä saattaa perusteluja vastaavaksi.

3.3 Lopuksi

Sotilastiedustelulakiehdotuksen yksityiskohtaiset perustelut on kauttaaltaan kirjoitettu huolimattomasti ja paikoitellen jopa niin, ettei niille ole löydettävissä sisältöä. Vaikuttaa siltä, että monia perusteluja on kopioitu aiemmista hallituksen esityksistä (erit. poliisilaki) tai siviilitiedustelua koskevasta mietinnöstä miettimättä tarkemmin, miten ne soveltuvat sotilastiedustelua koskevan esityksen perusteluiksi. Myös lakiteksti on monin paikoin viimeistelemätöntä. Sääntelyn ja hallituksen esityksen perustelujen yhtenä keskeisenä tarkoituksena on ohjata toimivaltaisten sotilasviranomaisten toimintaa varsinkin yksityiselämän suojan kannalta erityisen herkällä alalla. Sääntelyn ja perustelujen selkeys on tällöin korostetun tärkeää sekä tiedustelutoiminnan kohteiden ja tiedustelua tekevien sotilashenkilöiden oikeusturvan että toimintaa valvovien viranomaisten toimintaedellytysten kannalta.

Lausunnon ovat valmistelleet oikeusneuvokset Petri Helander ja Taina Pyysaari. Lausuntoa on käsitelty korkeimman hallinto-oikeuden kansliaistunnossa 12.6.2017.

Presidentti

Pekka Vihervuori

Kansliapäällikkö

Toni Kaarresalo